

DE SCHOOL IS GEEN CLUB MED

1.1. Onderwijs en vorming zijn uitzonderlijk belangrijk voor socialisten. Eerst en vooral dragen onderwijs en vorming in belangrijke mate bij tot ontplooiing. Vervolgens mag van onderwijs verwacht worden dat het bijdraagt tot het doorbreken van de ongelijkheid van kansen die verbonden is aan de sociale afkomst. Als onderwijs er niet in slaagt bij te dragen tot het creëren van gelijke ontwikkelingskansen, welke hoop hebben we dan nog om deze belangrijke doelstelling te bereiken? Dit geldt vandaag meer dan ooit. De opleidingsgraad is één van de meest bepalende factoren van sociale ongelijkheid op andere domeinen: inkomen, gezondheid, cultuurparticipatie,... en bovenal scholing en opleiding zelf. Onderwijs speelt dus voor ons een centrale rol in het realiseren van een rechtvaardiger samenleving.

1.2. Uit talloze onderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat het onderwijs de bestaande ongelijkheden bestendigt. De schoolloopbaan van kinderen is in hoge mate afhankelijk van hun sociale afkomst. Wanneer kinderen voor het eerst de schoolpoort binnenstappen, beginnen ze al met ongelijke kansen. Of nog anders gezegd: de opleiding van de ouders bepaalt in grote mate de opleiding van de kinderen. De juridisch gelijke toegang tot het onderwijs heeft dus onvoldoende geleid tot echt gelijke kansen. Willen we echt democratisch onderwijs, dan moet deze ongelijkheid verdwijnen.

Een radicale strijd voor gelijke kansen

1.3. Om de bestaande ongelijkheden te doorbreken is een radicale hervorming van de financiering van het onderwijs nodig. Een bijkomend budget om wat in de marge te sleutelen aan de sociale ongelijkheid, krijgt van ons een onvoldoende. Opkomen voor gelijke kansen moet het uitgangspunt zijn voor het toekennen van middelen, en dus geen correctie na de feiten.

1.4. De geringere kansen die kinderen hebben omwille van hun sociale afkomst kunnen slechts gecompenseerd worden indien de financiering omgekeerd evenredig met hun kansen gebeurt. We pleiten onomwonden voor een basisfinanciering - omkadering en werkingskosten - per school waarbij maximaal rekening wordt gehouden met de sociale afkomst van de kinderen in de school. Op dit moment is het beste instrument om die afkomst te meten het opleidingsniveau van de ouders. Zolang er geen beter is, moet de basisfinanciering aan dat opleidingsniveau gekoppeld worden. Scholen die de nodige inspanningen doen om elk kind vooruit te helpen, kunnen dan rekenen op een betere financiering.

1.5. Dat het onderwijsniveau zou dalen als de school zich meer inspant voor kinderen met minder kansen, is een misvatting. Uit onderzoek blijkt dat het globale onderwijsniveau daar niet onder te lijden heeft. Integendeel, kinderen van hooggeschoolde ouders doen het niet alleen goed in elke school, zij halen nog betere scores in scholen met veel aandacht voor kinderen van laaggeschoolde ouders. Opkomen voor elke leerling betekent opkomen voor betere scholen. Opkomen voor leerkrachtige scholen, waar de persoonlijkheid en het talent van elke leerling belangrijk is. Een leerkrachtige leeromgeving is een wapen tegen de ongekwalficeerde uitstroom en tegen het te hoge aantal zittenblijvers.

Individuele problemen vergen individuele aanpak

1.6. Meer aandacht voor sociale problemen mag niet leiden tot minder aandacht voor individuele problemen. Vele kinderen hebben immers minder kansen omwille van individuele redenen. Individuele problemen vergen een individuele aanpak. Daarom moeten er ook voldoende middelen voorzien worden voor kinderen met individuele taalachterstand, leerproblemen, leerstoornissen, ziekte of handicap. We willen in geen geval dat de huidige zorgverbreding zou aangetast worden. Het Basisonderwijs moet streven naar kleinere klassen.

1.7. Ons land heeft een stevige traditie voor onderwijs voor kinderen met een handicap. Niet iedereen is er echter van overtuigd dat kinderen met beperkingen naar een gewone school kunnen gaan. Maar kinderen met een handicap en hun ouders moeten de kans krijgen om die keuze wel te maken. Kinderen met een handicap moeten daarom reële kansen krijgen in het gewone onderwijs. Inclusief onderwijs realiseren is niet louter een keuze van de school; het wil zeggen dat de school en het onderwijs aangepast moeten zijn.

1.8. Een radicaal andere basisfinanciering maakt het mogelijk om alle middelen die nu aangewend worden voor het gelijkheidsdecreet, te gebruiken voor kinderen met individuele problemen.

1.9. Een beleid dat echt gelijke kansen in het onderwijs wil realiseren, mag zich niet beperken tot het onderwijs. Veel kinderen komen immers al met een achterstand naar de kleuterschool. Kinderen van kwetsbare groepen moeten daarom meer voorschoolse stimuleringsprogramma's kunnen volgen. De betrokkenheid van de ouders is daarbij belangrijk.

Elk kind heeft het recht het eindpunt te behalen

1.10. Het gemiddelde kind bestaat niet. Onderwijs moet dus op maat. Het is niet omdat alle kinderen aan het eind van de rit dezelfde plek moeten bereiken, dat ze ook dezelfde weg moeten afleggen. Toetsen zijn van groot belang. Voorwaarde om goed te kunnen toetsen is dat de aandacht verschuift van het brute cijfer naar de leerwinst. Toetsen dienen niet om te beoordelen, maar om te begeleiden. Toetsen moeten dus een positief instrument worden. Toetsen mogen niet louter selecteren, ze moeten de leerwinst van de leerlingen meten en hen vervolgens een begeleiding op maat aanbieden. Elk kind heeft het recht het eindpunt te behalen.

1.11. Het fameuze 'watervalstelsel' in het secundair onderwijs doet leerlingen 'zo hoog mogelijk' starten om ze daarna, bij falen, te laten 'zakken'. Die denkwijze houdt een hiërarchie in tussen de onderwijsvormen. En die moet verdwijnen. Enkel dan zullen leerlingen zonder schroom keuzes kunnen maken die in het verlengde liggen van hun interesses en talenten. Enkel dan zullen leerlingen georiënteerd worden op basis van wat ze graag doen en waar ze goed in zijn. En niet op basis van wat ze niet kunnen.

Sloop de muren tussen de onderwijsvormen

1.12. Het liedje is al langer gekend, en het wordt er niet beter op, wel integendeel: de leerlingen in het secundair onderwijs worden in veel scholen in getto's geplaatst. TSO hier, ASO daar, ver van het BSO en wat is KSO ook alweer? Je zou je op den duur afvragen hoe ze eruit zien, die verre collega-leerlingen. We willen de kunstmatige

scheiding tussen jongeren in vele scholen, verwijderen, door ten eerste de verschillende 'vormen' af te schaffen - verschillende richtingen is al verschillend genoeg - en ten tweede gemeenschappelijke speelplaatsen en lessen te organiseren voor de verschillende richtingen. Enkel zo kom je van de nu vaak absurde situaties af, waar je in de school enkel die leerlingen van je 'verwante vorm' tegenkomt, of dat nu ASO, TSO, BSO of KSO is. Weg met die rommel!

1.13. De muren die zijn opgetrokken tussen de vier onderwijsvormen moeten dus gesloopt worden. Dat kan ook door leerlingen zelf pakketten van vakken te laten samenstellen, naast de algemene vorming die voor elk van hen geldt. Dan kan een leerling die wielrenner wil worden bij een Spaanse profploeg de opleiding fietsen maken, combineren met Spaans en extra sport. Evengoed zou je Latijn kunnen combineren met automechanica en beeldhouwen. Pas als de onderwijsvormen radicaal overboord worden gegooid, kan het hele hiërarchie-denken - samen met de terminologie - overboord worden gegooid.

1.14. De herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs mag geen loze belofte blijven. Alle leerlingen van het secundair onderwijs zouden best vertrekken van een gemeenschappelijk en veelzijdig vakkenpakket en daarna in een modulair systeem geleidelijk voor een specifiek leertraject kiezen. Dit vergt uiteraard een hele aanpassing van de onderwijsorganisatie en is dus verre toekomstmuziek. Toch kunnen we nu al een positief signaal geven. Ook de leerlingen uit het beroepsonderwijs moeten een volwaardig diploma secundair onderwijs krijgen, na succesvolle middelbare studies.

1.15. Het onderwijs is de eerste plaats om sociale selectie te doorbreken in plaats van te versterken. Wij willen meer structurele aandacht voor essentiële elementen in de eindtermen die het levensbreed leren ondersteunen, zoals wereldoriëntatie, burgerzin, muzische vorming en sociale vaardigheden. Hiervoor moeten op het niveau van de scholengemeenschappen fondsen worden opgebouwd, met middelen van de Vlaamse gemeenschap, de lokale overheden en privé-partners. Op een structurele manier en via projectwerking, die vanuit de leefwereld van de kinderen en jongeren vertrekt, kunnen zo bruggen worden gebouwd tussen de klaspraktijk en culturele instellingen, sportinstellingen, het hoger onderwijs en het bedrijfsleven.

Gratis onderwijs maakt studiebeurzen overbodig

1.16. Volgens de grondwet is onderwijs tot het einde van de leerplicht gratis. De werkelijkheid is anders. De verplaatsing naar school, het lesmateriaal, schoolreizen en werkweken buiten de school, gereedschap in het technisch, het beroeps- en kunstonderwijs, kosten allemaal veel geld. Studiebeurzen moeten in theorie de studiekosten gedeeltelijk terugbetalen, maar ze blijven vaak een druppel op een hete plaat. In het leerplichtonderwijs zijn de beurzen immers te klein: de studietoelage dekt gemiddeld maar een vijfde van de werkelijke studiekosten. Bovendien worden ze niet volledig opgenomen door wie er recht op heeft: één op vier ouders vraagt geen toelage aan voor zijn of haar kinderen, hoewel hij of zij er recht op heeft.

1.17. Als we het ernstig menen met ons grondwettelijk verzekerd gratis onderwijs, moeten we er radicaal voor kiezen om de studiekosten drastisch te verminderen en zelfs tot nul te herleiden als dat pedagogisch noodzakelijk is. Die kosten moeten door de gemeenschap betaald worden. Dit mag niet leiden tot onderwijs waarin alleen nog het hoogst noodzakelijke wordt aangeboden. Integendeel, de gemeenschap moet borg staan voor onderwijs dat vernieuwend en uitdagend is, en waar via samenwerkingsverbanden met andere sectoren aan de eindtermen wordt gewerkt.

1.18. Het is vanzelfsprekend dat alles wat kinderen nodig hebben om les te kunnen volgen helemaal gratis moet zijn. Scholen moeten dus zelf al het noodzakelijke schoolmateriaal, zoals leerboeken, schriften, werkmapjes, agenda, potloden en pennen aankopen. Hetzelfde geldt voor het materiaal in het technisch, het beroeps- en kunstonderwijs. Alle scholen moeten hiervoor van de overheid voldoende financiële middelen krijgen.

1.19. De verplaatsingskosten van en naar school wegen momenteel zwaar door in het gezinsbudget. Daarom moeten scholieren gratis met het openbaar vervoer naar school kunnen reizen. En dit tot 18 jaar. Bovendien is reizen met het openbaar vervoer de veiligste manier om zich te verplaatsen.

1.20. Kosteloos leerplichtonderwijs vergt een zware budgettaire inspanning. Daarom moet er een stappenplan opgesteld worden. In de eerste fase is er nood aan een maximumonderwijsprijs of betaalgrens, gratis openbaar woon-schoolvervoer, bijkomende middelen voor het basisonderwijs en een praktijkfonds voor het technisch, beroeps- en kunstonderwijs. Zolang de laatste fase - gratis onderwijs tot het einde van de leerplicht - niet gerealiseerd is, moet er gezorgd worden voor een optimale toekenning van de studiebeurzen.

1.21. Door deze maatregelen kunnen we invulling geven aan het grondwettelijk recht van elk kind. Gratis leerplichtonderwijs maakt het stelsel van de studiebeurzen overbodig. We willen het bedrag dat hierdoor vrijkomt, gebruiken om de studiebeurzen voor het hoger onderwijs op te trekken. Dat houdt een substantiële verhoging in van het budget dat momenteel toegekend wordt aan de studiebeurzen in het hoger onderwijs. Meer scholieren krijgen dan de kans om zich verder te ontplooiën, want ook in het hoger onderwijs is nog een lange weg te gaan.

Ook op school een vijfde van de week en een achturendag

1.22. Ook in het lager onderwijs stijgt de werkdruk. Leerlingen moeten ook na de schooluren allerlei taken vervullen. Het is evident dat daardoor al vlieg een sociale selectie wordt gemaakt, die de sterkere leerlingen niet sterker maakt, maar de zwakkere vlugger doet afhaken. Leerlingen die het thuis niet makkelijk hebben en bovendien veel huiswerk meekrijgen, voelen zich snel slecht in hun vel. Zeker in het lager onderwijs moet huiswerk daarom vermeden worden. Na de school heeft een kind recht op ontspanning.

Laat de leraars les geven

1.23. De leerkrachten moeten gewoon les kunnen geven. We willen meer autonomie geven aan de scholen. De scholen en onderwijzers moeten de kans krijgen om zelf vernieuwingen te bedenken en uit te voeren. Zij zijn bereid om zelf meer verantwoordelijkheid op te nemen. Een overheid die voortdurend nieuwe regeltjes uitdoktert, verdient geen goede punten. Meer autonomie kan leiden tot een nieuwe dynamiek en meer pluralisme.

Vrije software op school

1.24. We willen het gebruik van nieuwe media op school stimuleren. Om dit betaalbaar te houden, moet worden uitgekeken naar alternatieven voor dure softwarepakketten. Vrije software zou moeten gepromoot worden door de overheid.

Een echt vrij onderwijs voor iedereen

1.25. Gelijkheid van kansen in het onderwijs zal ook worden vergroot door het bevorderen van het pluralistisch karakter van alle scholen die door de gemeenschap worden gesteund en erkend. Een echte vrijheid van onderwijs voor iedereen veronderstelt het verder stimuleren van de ontzuiling van de onderwijswereld. Ook beperkte stappen in die richting verdienen ondersteund en gepromoot te worden. Hierbij willen we vertrekken van een zo groot mogelijke autonomie van iedere school, een zo ruim mogelijke participatie van leerlingen, ouders en leerkrachten en respect voor de diversiteit van levensbeschouwingen.

Een leerlingenstatuut in het secundair onderwijs

1.26. In het secundair onderwijs stoot je wel eens op problemen van onduidelijkheid en willekeur. Dat kan gaan van weigering tot inschrijving over evaluaties tot uitsluitingen. Een duidelijk leerlingenstatuut zou veel van die problemen kunnen voorkomen, evenals de vastlegging van duidelijke regels in geval van conflict. Het biedt leerlingen ook garanties onder meer voor inspraak of recht op gelijkheid. De schoolreglementen kunnen in dat geval niet strijdig zijn met het leerlingenstatuut, maar kunnen het enkel concreter maken.

Een verplichte maatschappelijk stage in het onderwijs

1.27. Het Vlaamse onderwijs behoort tot de wereldtop. Maar praktijkervaring is ook belangrijk. Het onderwijs wordt vandaag te veel gezien als een loutere voorbereiding op de latere loopbaan. Onderwijs is meer dan alleen kennisvergaring, het impliceert ook een grondige voorbereiding op het dagelijkse leven in de maatschappelijke werkelijkheid. Als scholen stage in het bedrijfsleven zinvol vinden, moet dit ook gelden voor algemeen maatschappelijke inzet. Scholen zouden jongeren immers moeten voorbereiden op hun maatschappelijk engagement, als burger in een gemeenschap van burgers. Daarom is het zinvol om jongeren uit het laatste jaar secundair onderwijs kennis te laten maken met dat maatschappelijke engagement, door een verplichte maatschappelijke stage in te schrijven in de eindtermen. Voor zo'n stage kan makkelijk een maand vrijgemaakt worden in het laatste jaar secundair, zowel in ASO, TSO als BSO. Je wordt immers geen slechtere economist, secretaresse of schrijver als je een maandje bij bijvoorbeeld de Wielewaal stage deed. Misschien word je wel een beetje een beter mens...

Op weg naar één Hoger Onderwijsruimte Vlaanderen

1.28. Opleiding en kennis zijn de belangrijkste bouwstenen voor de toekomst. Daarom is gelijke toegang zo belangrijk, daarom ook is alleen het beste onderwijs goed genoeg. Wat heb je aan een democratische toegang tot het hoger onderwijs als het niveau dat aangeboden wordt niet hoog genoeg is?

1.29. De democratisering van het hoger onderwijs is nog lang niet bereikt. Naast andere elementen speelt ook de kostprijs van het hoger onderwijs hierin een rol. Daarom moet het inschrijvingsgeld voor beursstudenten afgeschaft worden. De instellingen recupereren dit aan 110 procent van de Vlaamse Gemeenschap.

1.30. De situatie waarbij elke universiteit zijn aanbod steeds verder en verder wil uitbreiden is onhoudbaar. Er moet in Vlaanderen één ruimte voor universitair onderwijs komen, waarbinnen duidelijke en dwingende afspraken kunnen gemaakt worden over wie welke opleiding aan de beste voorwaarden kan aanbieden. Het ideaalbeeld van een universiteit die alles aanbiedt is achterhaald. De kwaliteit van de hoogleraren moet daarbij de doorslag geven. De uitzichtloze concurrentie tussen de instellingen moet plaats ruimen voor complementariteit en samenwerking.

1.31. Doorgedreven samenwerking is ook noodzakelijk om de grote uitdagingen van de Bolognaverklaring aan te kunnen gaan. Vlaanderen heeft zich geëngageerd om het hoger onderwijs te reorganiseren met het oog op een gemeenschappelijke Europese ruimte voor het hoger onderwijs met een vergelijkbare structuur en graden - de bachelor en master-indeling -, mobiele studenten en docenten en een Europees systeem van kwaliteitsverzekering. De Bolognaverklaring mag echter niet leiden tot meer kosten voor de studenten.

1.32. Zeker op niveau van de specialisatiejaren moet de kwaliteit van de hoogleraren op een internationaal niveau getoetst kunnen worden. In de toekomst moeten er minder, maar grotere onderzoeksgroepen gevormd worden. De financiering van de universiteiten moet de samenwerking van onderzoeksgroepen stimuleren.